Bartın Orman Fakültesi Dergisi
2012, Cilt: 14, Özel Sayı, 37-48
ISSN: 1302-0943
EISSN: 1308-5875

KORUNAN ALAN PLANLAMA STRATEJİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı Örneği

Sevgi GÖRMÜŞ*

Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

ÖZET

Bu çalışma, Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın (KDMP)planlamasında en uygun stratejiyi belirlemeyi amaçlamaktadır. Stratejiler korunan alanlar ve KDMP'nin planlamasında gündemde olan stratejiler arasından seçilmiştir. Bu stratejiler mutlak koruma, koruma kullanma ve kullanma stratejileridir. Mutlak koruma, koruma kullanma ve kullanma stratejilerinden en uygun olanını seçmek için çok kriterli karar verme tekniklerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) tekniği kullanılmıştır. AHS tekniğinde en uygun stratejinin belirlenmesi için temel ve alt kriterler tanımlanmıştır.

Çalışmada KDMP'nın doğal, tarihi-kültürel ve alan kullanım hedef ve politikalarına ilişkin faktörler temel kriterler olarak sınıflandırılmıştır. Temel kriterlerin alt kriterleri çalışma alanı özellikleri ve ilgili veriler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Kriterler AHS tekniği aracılığıyla değerlendirilerek milli park planlamasında söz konusu stratejilerin ağırlık puanları elde edilmiştir. Saptanan ağırlık puanlarına göre mutlak koruma stratejisinin en yüksek ağırlık puanına sahip olduğu belirlenmiştir. Milli park ve yakın çevresinde bu stratejinin dikkate alınması milli parkın peyzaj yapısının ve biyoçeşitliliğinin korunmasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Planlama Stratejileri, Analitik Hiyerarşi Süreci, Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı

EVALUATION OF PLANNING STRATEGİES IN PROTECTED AREAS:
Kastamonu-Bartın Küre Mountain National Park

ABSTRACT

This study aims to evaluate optimum planning strategies for Kastamonu-Bartın Kure Mountains National Park (KDMP). Strategies have been selected that strategies highlighted in the protected areas and activities completed in KDMP. These strategies are strict conservation, conservation-using and, using. In determining the optimum of these strategies Analytical Hierarchy Process (AHP), one of the multi-criteria decision making technique, was used. To determine optimum strategy in AHP, basin and sub-citeria have been described.

In this study, Factors related to natural, cultural and land use data of KDMP is classified as basin-criteria. Sub-criteria of basin criteria were taken into consideration field observations. The criteria were evaluated according to AHP technique and the weighted scores these strategies that stand out in the planning of the national park were obtained. It is specified that according to the identified weighted scores in strategies, strict conservation has the highest weighted score. Considering this order of priority in the National Park and its surrounding will have a significant contribution in the protecting landscape structure and biodiversity of the National Park

* Yazışma yapılacak yazar: sevgigormus@gmail.com
Makale metni 14.11.2011 tarihinde dergiye ulaşmış, 12.11.2011 tarihinde basım kararı alınmıştır.

Keywords: Planning Strategies**,** Analytic Hierarcy Process, Kastamonu-Bartın Küre Mountain National Park

1. GİRİŞ

Yeryüzündeki özel habitatlara ve ekosistemlere sahip alanların, peyzaj yapısını korumak ve geleceğe aktarmak amacıyla uygulanan yöntemlerden biri bu alanları "korunan alan" olarak ilan etmektir. Bu doğrultuda pek çok ülke ulusal değeri ve anlamı olan yerleri "korunan alan" olarak tanımlamaktadır. Bu korunan alanlardan biri olan milli parklar için, her ülke belirlediği ekonomik ve sosyal aktiviteleri içeren, sürdürülebilir gelişim stratejilerini kapsayan uzun dönemli koruma planları yapmaktadır. Avrupa Birliği (AB) hem doğa koruma konusundaki amaçlarını gerçekleştirmek hem de bu alanlardaki ulusal politikalar ve uygulamaların eşgüdümü için, üye ülkelerindeki korunan alanları korunan alan ağı (Protected Area Network: PAN) kapsamına almaktadır. AB aynı zamanda doğa korumanın etkinliğini Avrupa ölçeğinde güçlendirmek için, korunan türleri ve onların yaşam alanlarını korumayı içeren Habitat Direktifi ve Kuş Direktifi gibi deklerasyonlar yayınlamaktadır.

Milli park alanlarının ekonomik ve sosyal aktiviteler için potansiyel olarak görülmesi, bu alanlarda peyzaj ve habitat parçalanmasına, peyzaj kompozisyonunun değişmesine ve alan kullanım yoğunluğunun artmasına neden olmaktadır. Milli parkların ekonomik değeri olan potansiyel bir kaynak olarak değerlendirilmesi küresel ölçekte yaygın olan "sürdürülebilirlik" kavramı ile daha da güçlenmektedir. Bu nedenle milli parklardaki problemlerin kaynaklarından biri sürdürülebilirlik yaklaşımıdır. Milli parklarda kullanım yoğunluğunun ve rekreasyon etkinliklerinin artması nedeniyle, bu alanlarda gerçekleştirilen kullanımların optimum sınırları ve kullanım yoğunluklarının belirlenmesi ve uygun kullanım tiplerinin saptanması gerekmektedir. Çünkü bu alanlarda yapılan rekreasyon ve turizm faaliyetleri değişime neden olmaktadır. Örneğin; Minnesota'da bulunan Sınır Suları Kano Alanı (Boundary Waters Conoe Area) kamp alanlarının kullanım sonucunda tek bir mevsimde alt vejetasyon örtüsünün %80'i tahrip edilmiştir (Manning, 2007). Buna benzer olumsuz sonuçlarla karşı karşıya gelmemek için, alanda öncelikli stratejiler belirlenmektedir. Bu stratejiler doğrultusunda planlanan aktivitelerin ekolojik etkileri, indikatörler ve standartlar kullanılarak sayısal veriye dönüştürülmektedir.

Çalışmada, Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nda (KDMP) gündeme gelen planlama stratejileri, milli parkın peyzaj karakteri, biyoçeşitlilik ve ekolojik değeri kapsamında değerlendirilmiştir. KDMP'de öncelikli stratejilerin belirlenmesinde milli parktaki projeler temel alınmıştır. AHS tekniğine uygun olarak KDMP nin doğal, tarihi-kültürel ve alan kullanım hedef ve politikalarına ilişkin faktörler temel kriterler olarak tanımlanmış ve temel kriterlerin alt kriterleri belirlenmiştir. Temel ve alt kriterlerinin tanımlanmasında, arazi gözlemleri ve milli park çalışmaları dikkate alınmıştır. Bu kriterler AHS tekniği ile sınıflandırılarak, kriterler arasında yapılan ikili karşılaştırmalar aracılığıyla planlama stratejilerinin ağırlık puanlarına saptanmıştır.

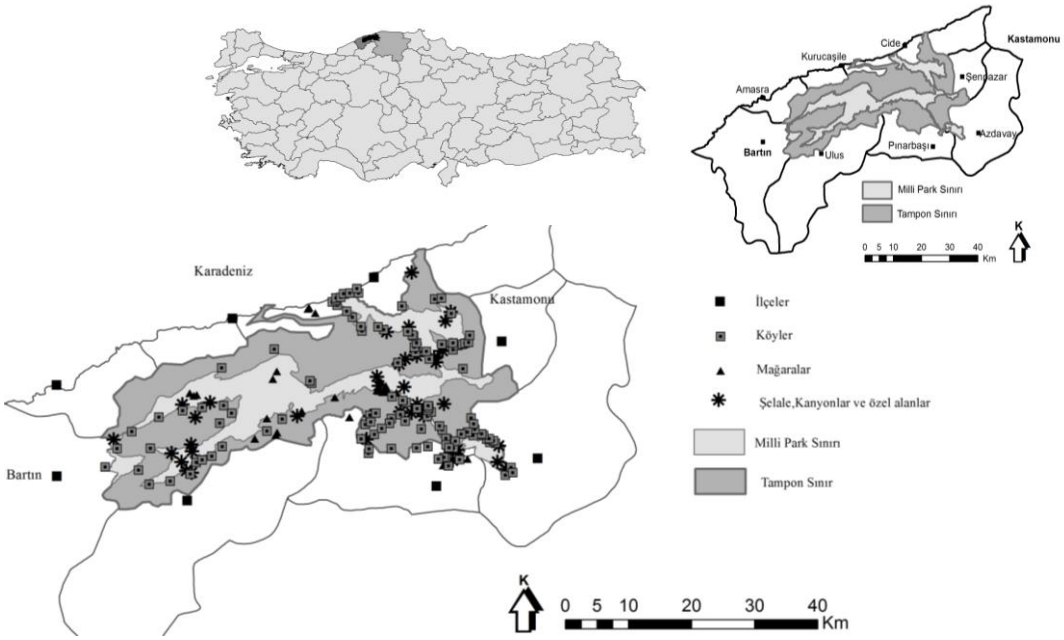
AHS'nin sürdürülebilir alan planlamasında kullanımı ile ilgili farklı meslek disiplinleri tarafından yapılan bilimsel çalışmalar bulunmaktadır. Akpınar'ın (1995) AHS tekniği ile madencilik sonrası alan kullanım alternatiflerini değerlendirmiştir. Bu çalışma Türkiye'de peyzaj planlama ve peyzaj onarımı uygulamalarında AHS tekniğini kullanan ilk çalışma niteliği taşımaktadır. Daşdemir ve Güngör (2010) Orman kaynaklarının işlevsel önceliklerini AHS tekniğini kullanarak belirlemişlerdir. Orman kaynaklarının planlama ve yönetim sürecinde en çok tercih edilen orman işlevleri AHS tekniği ile belirlenmektedir. Ayrıca, Daşdemir ve Güngör (2008) "Küre Dağları Milli Parkı Optimum Yönetim Stratejisinin Belirlenmesi" adlı çalışmalarında, milli park için alternatif yönetim stratejilerini Konjoint Analizi ile değerlendirerek KDMP'nin optimum yönetim stratejisini belirlemişlerdir. Cengiz (2003) doktora çalışmasında kırsal kalkınmada alan kullanımlarının öncelikleri AHS tekniği ile değerlendirilerek, elde ettiği sonuçları Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ortamında değerlendirmiş ve uygunluk analizleri yapmıştır.

Bu çalışma, yukarıda anlatılan çalışmalardan farklı olarak, Uzun Dönemli Gelişim Planı henüz tamamlanmamış, ulusal ve uluslararası destekli projelerin devam ettiği KDMP'nin en uygun planlama stratejisini AHS ve Duyarlılık Analizi ile gerçekleştirmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1 Materyal

Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı ulusal ve uluslararası öneme sahip alanlardan biridir. KDMP Global 200 Eko-bölge arasında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları (ÖBA No: 25) listesinde bulunmaktadır. Kastamonu ve Bartın sınırlarında yer alan KDMP (Şekil 1) 07.07.2000'de milli park olarak ilân edilmiştir. Milli park henüz yasal bağlayıcığı olmayan zonlama sistemi ile tanımlanmıştır. Bu sisteme göre milli park "mutlak koruma zonu" (37.000ha) ve "tampon zon" (80.000 ha) olarak iki zonda planlanmıştır. Mutlak koruma zonu (çekirdek alan) bakir veya yarı bakir karışık yaprak döken doğal ormanlar ile iğne yapraklı ormanları içeren geniş kayalık ve kanyonlarla belirlenmiştir (Appleton, 2009). Tampon zon ise, genel olarak üretim yapılan ormanların ve kırsal yerleşimlerin bulunduğu ve henüz milli park statüsü olmayan alanları temsil etmektedir.
Bu çalışmada "tampon zon" kavramı yerine "milli park planlama bölgesi" kavramı kullanılmaktadır. KDMP Türkiye'nin ilk PAN Parks (Protected Area Network: Korunan Alan ağı) adayı olarak gösterilmiştir. Adaylık süreci ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Milli parkın **Uzun Devreli Gelişme Planı** ile ilgili çalışmalar hala tamamlanmamasına rağmen milli park ile ilgili ulusal ve uluslararası ölçekte proje çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Söz konusu projelerin ortak özelliği, sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında koruma-kullanma stratejisini önermeleridir. Bu projelerde koruma-kullanma planlama stratejisindeki ana eğilim, Ekoturizm aktivitelerinin alanda gerçekleştirilmesidir.

Şekil 1. Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın Konumu

Çalışmada, 1/25.000 ölçekli sayısal yükseklik haritaları, 1/100. 000 ölçekli Zonguldak-Bartın-Karabük ile Sinop-Kastamonu-Çankırı Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planları, Bartın ve Kastamonu illerindeki Çevre ve Orman İl Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şubesi'nin verilerinden yararlanılmıştır.

KDMP ile ilgili veriler; Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (Kültür ve Turizm Bakanlığı), 1/100. 000 Ölçekli Zonguldak-Bartın-Karabük ile Sinop-Kastamonu-Çankırı Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planları (Çevre ve Orman Bakanlığı), Milli Parklar ve Koruma Alanları Yönetimi, Biyolojik çeşitliliğin Korunması ve Kırsal Kalkınma Projesi (1998-2000/ Orman Bakanlığı, FAO ve UNDP), Pınarbaşı Ekoturizm Merkezi Projesi ve Yerel Doğa Rehberleri Eğitimi (2001/ WWF Türkiye), Bartın-Kastamonu Küre Dağları Milli Parkı ve Çevresinde Ekoturizmin Geliştirilmesi İçin Zümrüt Köyü Uygulama Projesi (Küre Dağları Ekoturizm Derneği, GEF ve SGP/2003), Bartın-Kastamonu Küre Dağları Milli Parkı Ulus Bölgesinde Alternatif Sürdürülebilir Geçim Kaynaklarının Saptanması ve Eğitim Projesi (2004-2005/Aşağıçerçi Köyü Güzelleştirme Derneği, GEF ve SGP), Azdavay'da Ekoturizmin Geliştirilmesi Projesi – Yanık Ali Konağı Restorasyonu (2004/ Küre Dağları Ekoturizm Derneği, AB ve OKAB Programı), Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynaklar Yönetimi Projesi, Küre Dağları Milli Parkı Taslak Turizm Stratejisinin Hazırlanması (2007/GEF II Projesi) ve Orman Koruma Alanları Yönetiminin Güçlendirilmesi Projesi (2008-2011/ GEF Orta Ölçekli Proje) çalışmalarından elde edilmiştir.

2.3 Yöntem

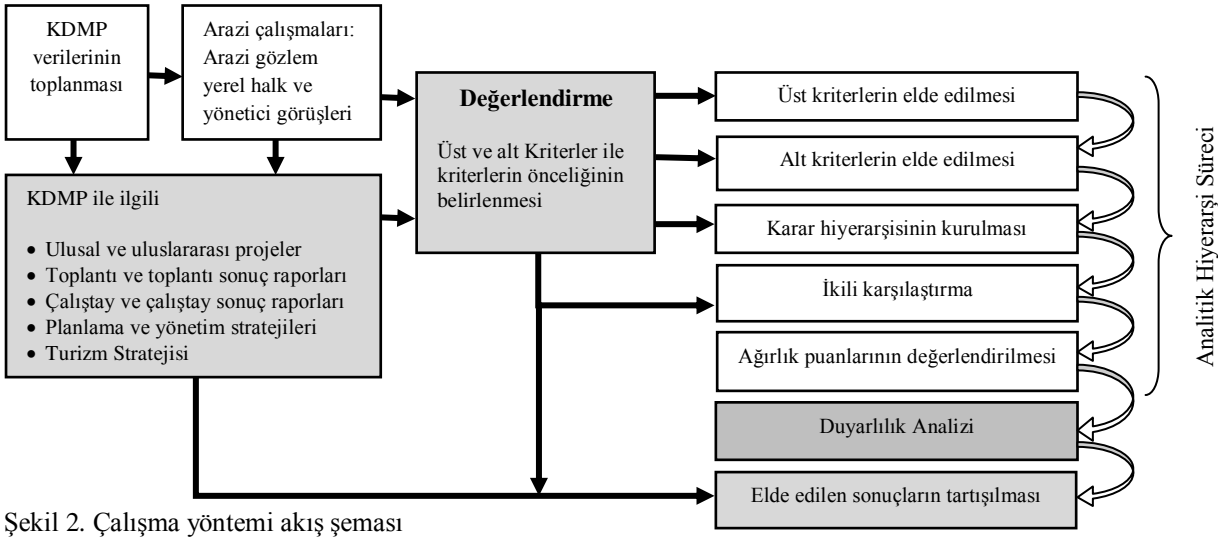
Araştırmada verilerin toplanmasında; yazılı kaynakların incelenmesi (Ulusal ve yerel düzeyde raporlar: Planlar, projeler), arazi çalışması ve sorumlu/ilgili kurum ve kuruluşlarla ve yerel halk ile görüşmeler yapılmıştır. KDMP ile ilgili stratejiler ve yönelimlerin belirlenmesi için milli park yönetiminden sorumlu/ilgili kurum ve kuruluşlar ve yerel halk ile ekoturizm beklentileri, doğa koruma anlayışı, milli park ile ilişki ve milli parktan beklentileri konularında yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların değerlendirilmesi sonucunda KDMP'nin planlaması konusunda 3 strateji (mutlak koruma, koruma-kullanma ve kullanma) ön plana çıkmaktadır. Alanın doğal ve kültürel yapısına ilişkin veriler arazi çalışmaları ve kamu ve tüzel kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen çalışmaların bildirimlerinden (rapor, broşür vb) elde edilmiştir.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde ise AHS tekniği kullanılmıştır. Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) 1971 yılında Saaty tarafından geliştirilmiştir. AHS çok boyutlu ve çok kriterli karar almayı, objektif ve subjektif faktörleri birleştirme olanağını (Daşdemir ve Güngör 2002) sunduğu için farklı meslek disiplinleri tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. İlk olarak Myers ve Alpert (1968) tarafından ortaya atılan ve daha sonra Saaty (1977, 1982) tarafından geliştirilen AHS (Saaty ve Vargas, 2006) karar elemanları, karar, seçenek ve kriterlere göreceli önem değerleri verilerek, yönetsel karar mekanizmasının çalıştırılması esasına dayanan karar verme sürecidir (Eroğlu ve Lorcu, 2007; Saaty ve Vargas, 2006; Özdemir ve Özveri, 2004; Daşdemir ve Güngör, 2002; Akpınar, 1995). AHS ile karar vermede, nicel (kantitatif) değerlerin yanı sıra nitel (kalitatif) değerler de değerlendirilmektedir (Eroğlu ve Lorcu, 2007; Özdemir ve Özveri, 2004; Cheng ve Li, 2002). AHS tekniği dört aşamada gerçekleştirilmektedir; karar hiyerarşisinin kurulması, karar elemanlarının ikili karşılaştırması, karar elemanlarının önceliklendirilmesi ve karar elemanlarının öncelik değerlerinin belirlenmesi (Ayan et al. 2009; Günden ve Miran 2008; Bhushan ve Rai, 2004; Daşdemir ve Güngör, 2002; Akpinar, 1995). Çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan AHS sürdürülebilir alan kullanım planlaması için önemlidir (Akpinar et al., 2007). Parçalama ve sentez üzerine kurgulanan AHS karşılaştırılan seçenek ya da elementlerin üstünlük ve önem derecelerini mantıksal olarak belirleyen ve sınıflayan bir sistemdir (Cengiz ve Çelem, 2003; Aydoğan 1992).

Bu çalışmada, Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nda planlanan aktivitelerin ve taleplerin değerlendirilmesi, uygun planlama stratejisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. KDMP için uygun strateji Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) tekniği aracılığıyla saptanmaktadır. AHS tekniği kapsamında yapılan bu çalışmanın yöntemine ait akış şeması Şekil 2' de belirtilmektedir.

KDMP ile ilgili veriler, katılımcılar tarafından ön planda tutulan ve ulusal çalışmalarda milli parkın kimliğini tanımlayan özellikler ve planlama stratejileri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda AHS karar hiyerarşisindeki temel ve alt kriterler ile bu kriterlerin ikili karşılaştırmalarındaki öncelikler

belirlenmiştir. Belirlenen önceliklere göre ikili karşılaştırmada kriterlerin birbirine üstünlükleri puanlandırılmıştır. İkili karşılaştırmalar Expert Choice 11 programı kullanılarak yapılmış ve her bir kriterin ağırlık puanının yanı sıra kriterlere göre stratejilerin ağırlık puanları saptanmıştır. Elde edilen üst kriterler ve strateji ağırlık puanlarına göre kriter ve strateji performansları Duyarlılık Analizi kullanılarak ölçülmektedir (Şekil 2).

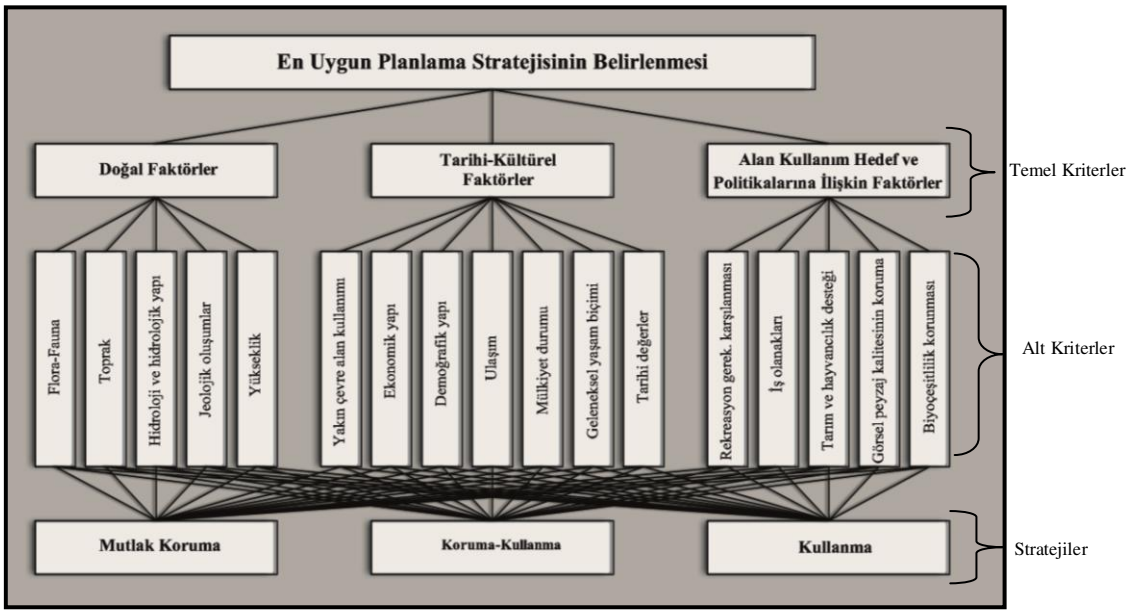

Şekil 2. Çalışma yöntemi akış şeması

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1 AHP Karar Hiyerarşisinin Kurulması

KDMP için en uygun planlama stratejisinin belirlenmesi amacı doğrultusunda KDMP koruma alanı ve KDMP planlama bölgesindeki (milli parkın koruma sınırını çevreleyen kırsal alan bölgesi) doğal ve kültürel verilerin analizi ve alanla ilgili çalışmaların değerlendirilmesi sonucunda temel ve alt kriterler elde edilmiştir. Elde edilen kriterler arasında AHS karar hiyerarşisi kurulmuştur (Şekil 3).

Şekil 3. AHS karar hiyerarşisi

Karar hiyerarşisi doğrultusunda kriterler arasında ikili karşılaştırma yapılmıştır. "Mutlak koruma", "koruma-kullanma" ve "kullanma" stratejilerinin öncelik değerlendirmesi için yapılan ikili karşılaştırmalarda kullanılan değerlendirme Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1. Stratejilerin ikili karşılaştırmalarında kullanılan değerlendirme ölçeği (Saaty ve Vargas, 2006)

Sayısal Değer	Tanım	Açıklama
1	Eşit önemli	İki aktivite eşit düzeyde önemli
2	Zayıf	
3	Orta önemli	Bir aktivite diğerine göre orta derecede önemli
4	Orta olumlu	
5	Güçlü önemli	Bir aktivite diğerine göre kuvvetli derecede önemli
6	Güçlü olumlu	
7	Çok önemli	Bir aktivite diğerine göre çok kuvvetli düzeyde önemli veya çok fazla tercih ediliyor
8	Çok çok güçlü	
9	Kesin önemli	Bir aktivite diğerine göre kesin derecede önemli veya aşırı derecede tercih ediliyor
Not: 2.4.6.8 ; Ara değerler: Ara değerler, yukarıda verilen yargıların arasına düşen değerler		

Temel kriterler arasında ve her bir temel kriterin alt kriterleri arasında ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda ağırlık puanları yüksek olan temel ve alt kriterler saptanmıştır. Planlama stratejilerine göre yapılan karşılaştırmalarda strateji-kriter ilişkisi sayısal olarak belirlenmiştir.

3.2 Kriterler Arasında İkili Karşılaştırmaların Yapılması

Değerlendirme ölçeği temel alınarak temel ve alt kriterler arasında ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. İkili karşılaştırmalardan elde edilen sonuçlar Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11, Tablo 12 ve Tablo 13'de belirtilmiştir. Doğal, kültürel ve alan kullanım faktörlerinin ikili karşılaştırmalarında (Tablo 2) doğal faktörler en yüksek puanı almaktadır. Doğal faktörlerin alt kriterleri arasındaki ikili karşılaştırmada (Tablo 3) toprak alt kriteri en yüksek puanı almıştır. Doğal faktörler içi stratejilerin ikili karşılaştırmasında (Tablo 4) mutlak koruma stratejisinin en yüksek ağırlık puanına sahip olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 2.Temel kriterlerin ikili karşılaştırması

Üst kriterler	DF	KF	AKHP	**Ağırlık puanları**
Doğal Faktörler	1	5	6	**0.726**
Kültürel Faktörler	1/5	1	2	**0.172**
Alan kullanım F.	1/6	1/2	1	**0.102**
CR: 0.03<%10				

Tablo 3. Doğal faktörlere ait alt kriterlerin ikili karşılaştırılması

Alt kriterler	FF	TPRK	HHY	YKSK	JEO	**Ağırlık puanları**
Flora/Fauna	1	1/5	1/3	5	3	**0.283**
Toprak	5	1	2	7	5	**0.457**
Hidroloji ve hidrojeolojik yapı	3	1/2	1	6	4	**0.282**
Yükseklik	1/5	1/7	1/6	1	1/3	**0.039**
Jeolojik oluşumlar	1/3	1/5	1/4	3	1	**0.077**
CR: 0.06 <%10						

Tablo 4. Doğal faktörler alt kriterleri için stratejilerin ağırlık puanları

Stratejiler	FF	TPRK	HHY	YKSK	JEO			
Koruma-kullanma	0.194	0.188	0.231	0.188	0.188		Flora/Fauna	0.144
Kullanma	0.063	0.081	0.060	0.731	0.081	X	Toprak	0.457
Mutlak koruma	0.743	0.731	0.709	0.081	0.731		Hidroloji ve hidrojeolojik yapı	0.283
CR değerleri	*0.07*	*0.06*	*0.07*	*0.06*	*0.06*		Yükseklik	0.039
							Jeolojik oluşumlar	0.077

Tablo 5. Doğal faktörlere göre stratejilerin ağırlık puanları

Stratejiler	**Ağırlık puanları**
Koruma-kullanma	0.201
Kullanma	0.098
Mutlak koruma	0.701
Overall Inconsistency; 0.06 <%10	

Tarihi ve kültürel faktörlerin ikili karşılaştırılmasında ulaşım alt kriteri en yüksek değeri almıştır (Tablo 6). Tarihi ve kültürel faktörler için stratejilerin ağırlıklarının hesaplanmasında (Tablo 7 ve Tablo 8)) kullanma stratejisinin en yüksek değeri aldığı görülmektedir.

Tablo 6. Tarihi ve kültürel faktörle ait alt kriterlerin ikili karşılaştırması

Alt kriterler	YÇAK	EY	DY	ULŞ	MD	GY	TD	**Ağırlık puanları**
Yakın çevre alan kullanımı	1	1/5	1/5	1/7	1/4	1/2	2	**0.041**
Ekonomik Yapı	5	1	1	1/2	2	3	6	**0.201**
Demografik Yapı	5	1	1	1/2	1/3	3	4	**0.283**
Ulaşım	7	2	2	1	3	5	6	**0.322**
Mülkiyet durumu	4	1/2	3	1/3	1	5	6	**0.201**
Geleneksel yaşam	2	1/3	1/3	1/5	1/5	1	1	**0.053**
Tarihi değerler	1/2	1/6	1/4	1/6	1/6	1	1	**0.036**
CR: 0.05 <%10								

Tablo 7. Tarihi ve kültürel faktörlerin alt kriterleri için stratejilerin ağırlık puanları

Stratejiler	YÇAK	EY	DY	ULŞ	MD	GY	TD		YÇAK	0.041
Koruma-kullanma	0.194	0.194	0.183	0.231	0.231	0.709	0.731		EY	0.201
Kullanma	0.063	0.743	0.742	0.709	0.709	0.231	0.188		DY	0.283
Mutlak koruma	0.743	0.063	0.075	0.060	0.060	0.060	0.081	X	ULŞ	0.322
CR değerleri	***0.07***	***0.07***	***0.04***	***0.07***	***0.07***	***0.07***	***0.06***		M.D	0.201
									GY	0.053
									TD	0.036

Tablo 8. Tarihi ve kültürel faktörlere göre stratejilerin ağırlık puanları

Alan kullanım hedef ve politikalarına ilişkin faktörlerin ikili karşılaştırılmasında elde edilen ağırlık puanlarına

Stratejiler	**Ağırlık puanları**
Koruma-kullanma	0.258
Kullanma	0.65
Mutlak koruma	0.092
Overall Inconsistency; CR: 0.05 <%10	

göre; biyoçeşitliliğin korunması kriteri en yüksek değere sahiptir (Tablo 9). Alan kullanım hedef ve politikalarına ilişkin faktörler için stratejilerin ağırlıklarının hesaplanmasında (Tablo 10) elde edilen en yüksek değer mutlak koruma stratejisine aittir (Tablo 11)

Tablo 9. Alan kullanım hedef ve politikalarına ilişkin faktörlerin birbirleri ile karşılaştırılması

Alt kriterler	RGK	İOY	THD	GPD	BÇA	**Ağırlık puanları**
Rekreasyonel gereksinimlerin karşılanması	1	4	2	1/3	1/5	**0.126**
İş olanakları yaratılması	1/4	1	1/2	1/5	1/6	**0.048**
Tarım ve hayvancılığın desteklenmesi	1/2	2	1	1/4	1/5	**0.076**
Görsel peyzaj değerlerinin arttırılması	3	5	4	1	1/3	**0.258**
Biyoçeşitliliğin korunması	5	6	5	3	1	**0.492**
CR: 0.05 <%10						

Tablo 10. Alan kullanım hedef ve politikalarına ilişkin faktörlerin için stratejilerin ağırlık puanları

Stratejiler	R.G.K	İ.O.Y	T.H.D	G.P.D	B.Ç.A		R.G.K	0.126
Koruma-kullanma	0.649	0.290	0.290	0.290	0.231		İ.O.Y	0.048
Kullanma	0.279	0.655	0.655	0.055	0.060	X	T.H.D	0.076
Mutlak koruma	0.072	0.055	0.055	0.655	0.709		G.P.D	0.258
CR değerleri	***0.06***	***0.08***	***0.08***	***0.08***	***0.07***		B.Ç.A	0.492

Tablo 11.Alan kullanım hedef ve politikalarına ilişkin faktörlere göre stratejilerin ağırlık puanları

Stratejiler	**Ağırlık puanları**
Koruma-kullanma	0.258
Kullanma	0.161
Mutlak koruma	0.533
Overall Inconsistency; CR: 0.05 <%10	

Tüm faktörler (doğal, tarihi-kültürel ve alan kullanım hedef ve politikalarına ilişkin faktörler) için stratejilerin ağırlık puanlarına (Tablo 12 ve Tablo 13) göre mutlak koruma;0.579, koruma-kullanma;0.222 ve kullanma; 0.199 puan almıştır. En yüksek değeri alan mutlak koruma stratejisi KDMP için en uygun strateji olarak görülmektedir.

Tablo 12. Tüm faktörler için stratejilerin ağırlık puanları

Stratejiler	DF	TKF	AKHP		Temel kriterler için ağırlık puanları	
Koruma-kullanma	0.201	0.258	0.258		DF	0.726
Kullanma	0.098	0.650	0.161	X	TKF	0.172
Mutlak koruma	0.701	0.092	0.533		AKHP	0.102
CR değerleri	***0.06***	***0.05***	***0.06***		***0.03***	
Overall Inconsistency; CR: 0.05 <%10						

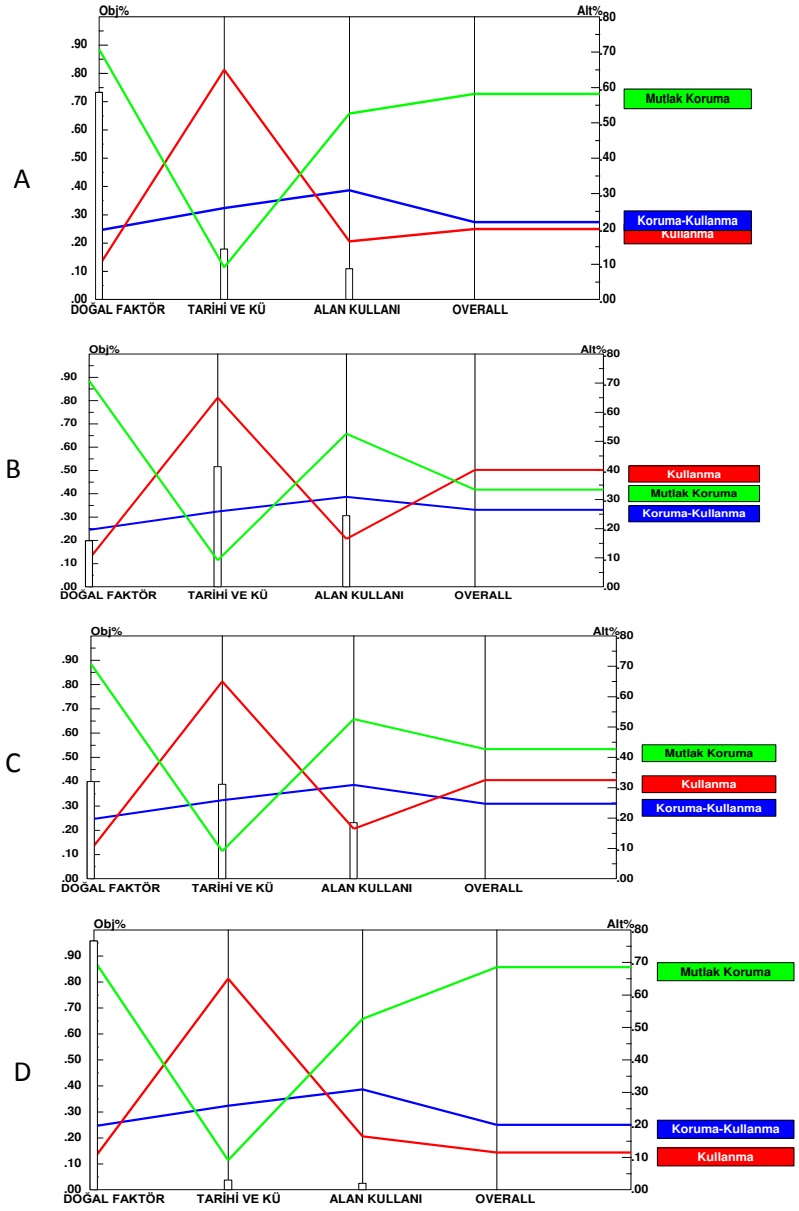
Tablo 13. KDMP planlama stratejilerinin ağırlık puanları

Stratejiler	**Ağırlık puanları**
Koruma-kullanma	0.222
Kullanma	0.199
Mutlak koruma	0.579

KDMP ile ilgili çalışmalardan biri olan ve Daşdemir ve Güngör (2008) tarafından yapılan milli parkın optimum yönetim stratejisini araştıran çalışmada milli parkta koruma ve kullanımın dengelendiği bir yönetim biçiminin benimsenmesi gerektiği belirtilmektedir. Koruma kullanma stratejisi KDMP ile ilgili çalışmalarda da benimsenmektedir. Ancak bu çalışmada KDMP için en uygun planlama stratejisi mutlak koruma stratejisi olarak saptanmıştır. Koruma kullanma stratejisinin ikinci dereceden uygun strateji olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

KDMP'nın en önemli değerleri doğal faktörlerdir. AHS kapsamında değerlendirmeye alınan üst kriterler bazında Duyarlılık Analizi yapılmıştır. Duyarlılık Analizi'nde elde edilen performans grafiğinde (Şekil 4) her üst kriterin planlama stratejileri ile ilişkisi ve performanslarındaki değişimi görülmektedir.

Şekil 4. Planlama stratejileri performans değerleri

A: Çalışmada ikili karşılaştırmalar sonucunda elde edılen performans değerlerı görülmektedir. Mutlak koruma amacına ulaşılması için doğal faktörlerin performansının yüksek olması gerekmektedir. Doğal faktörler %73 performans değerindeyken mutlak koruma %58 performans değerine ulaşmaktadır. B: Doğal faktörler %20, tarihi ve kültürel faktörler %50 performans değerine ulaştığında kullanma stratejisinin performans değeri %40' ulaşarak mutlak koruma ve koruma kullanma stratejilerinden daha yüksek performans değerine sahip olmaktadır. C: Doğal faktörler %40; tarihi kültürel değerler %40 performans değerlerine ulaştığında mutlak koruma stratejisinin performans değeri %43 olmaktadır. Kullanma stratejisi %32 ve koruma-kullanma stratejisi %25 performans değerlerinde olmaktadır. D: Doğal faktörlerin performans değeri %100, tarihi ve kültürel değerler

ile alana yönelik hedefler ve politikalar %10'un altında performans değerlerine sahip olduklarında mutlak koruma %69, koruma kullanma %20 ve kullanma %11 performans değerlerine ulaşmaktadır.

AHS sonuçları ve duyarlılık analizi elde edilen performans değerleri KDMP milli parkı ve milli park çevresindeki alanlarda sektörel ve mekânsal planlama çalışmalarını yürüten ve uygulayan kurumlar, yetkililer ve plancılar tarafından dikkate alınmalıdır.

Mutlak koruma stratejisinin benimsenmesi gereken KDMP'de yerel ve ulusal düzeyde ilgili çalışmalar incelendiğinde ön plana çıkan strateji koruma-kullanma stratejisidir. Bu strateji sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında uygulanmak istenmekte ve stratejinin en önemli eylemini ekoturizm oluşturmaktadır.

2023 Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı'na göre turizm türlerinin çeşitlendirilmesi için çalışmalar yapılacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda 10 turizm kenti ve 5 eko-turizm bölgesi önerilmiştir. Planda Şile ve Sinop arasındaki 500 km'lik alan ***"Batı Karadeniz Kıyı Koridoru"*** olarak tanımlanmıştır. Bu koridorun amacı; Ankara ve İstanbul gibi metropollere hizmet eden, kültür, kıyı ve doğa turizmini geliştiren bir yapıyı sağlamaktır Eko-turizm bölgesi " doğa temelli turizmin planlı gelişimi" stratejisinde Bartın, Zonguldak, Kastamonu ve Sinop illerini kapsayan bölge biyoçeşitlilik ve ekoturizm potansiyeli açısından ekoturizmin geliştirileceği öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007; Görmüş ve Artar 2010). Belirlenen ***"Batı Karadeniz Kıyı Koridoru"*** Bartın-Kastamonu Küre Dağları Milli Parkı'nı kapsamaktadır. Eylem Planı'nda ekoturizmin gelişmesi için seçilen bölgelere daha güçlü karayolu bağlantıları önerilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007; Görmüş ve Artar 2010).

Eko-turizm dünya endüstrisinde en hızlı gelişen sektörler arasında yer almaktadır. Eko-turizm politikasında, yönetimin etik değerleri, yerel halk ve doğal peyzajın korunması gibi ilkeler ön planda tutulmaktadır. Ancak sözü geçen eko-turizm politikalarının yerel ve bölgesel planlara yansıması sektörün gelişim hızı ile paralellik göstermelidir (Dowling and Fennell, 2003). Yüzeysel kararlar ve politikalarla gerçekleşen bu hızlı gelişme durumu, özel habitat ve ekosisteme sahip milli parklarda görsel peyzaj değerinin ve biyoçeşitliliğin azalmasına neden olmaktadır. Peyzaj ve biyoçeşitlilik değeri azalan milli parklar ekoturizm ve rekreasyon olanaklarını da sınırlayabilir. KDMP'nin ekoturizm endüstrisi ve kırsal ekonominin gelişmesi için tek bir araç olarak görülmesi alanın görsel peyzaj değeri ve biyoçeşitliliği üzerinde baskılara neden olabilir.

Sahip olduğu peyzaj değerleri ve biyoçeşitlilik nedeniyle KDMP'de sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsamında koruma kullanma stratejisinin (ekoturizm faaliyetleri gibi) gündeme gelmesi, bu alanın doğal değerlerinin korunması konusunda kaygıları gündeme getirmektedir. Bu kaygı nedeniyle Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nda koruma-kullanma ve kullanma stratejilerinin etkin olabilmesi için doğal faktörlerin %20 oranında korunması gerekmektedir. Bu değer KDMP'nin peyzaj ve biyoçeşitliliğini korumak için yeterli değildir. Koruma ve kullanma stratejisi mutlak koruma standartları ve göstergelerine göre yapılandırılmalıdır. Mutlak koruma için ekolojik yönden hassas alanların belirlenmesi ve belirlenen alanların peyzaj ve biyoçeşitlilik göstergelerinin ve standartlarının saptanması gerekmektedir. Bu kapsamda yapılacak değerlendirmeler milli park planlama bölgesinin mekânsal ve sektörel planlamasında; milli park ile ilgili tüm hedef ve eylem planlamalarında yönlendirici ve yapıcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akpınar, N., 1995. Madencilik Sonrası Alan Kullanım Alternatiflerinin Değerlendirilmesinde Fuzzy Set Tekniğinden Yararlanma Olanakları Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1430, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 793, Ankara.
- Akpinar N., Talay İ., Gün S. 2007. Priority Setting In Agricultural And Use Types For Sustainable Development. Renewable Agriculture and Food Systems (2005), 20: 136-147, Cambridge UniversityPress.
- Appleton M.R., 2009. Küre Dağları Koruma, Peyzaj Yönetimi ve Sürdürülebilir Gelişme Stratejisi Rehberi: Küre Dağları Milli Parkı ve Tampon Bölgesi İçin Vizyon. TC Hükümeti ve UNDP, 32 s.
- Ayan S., Öztürk S., Belkayalı N., Akpınar N**.**, 2009. The evaluation of management alternatives of Ilgaz Mountain National Park. Internatiol Conference of Plants and Environmental Pollution. Erciyes Üniversitesi, 6-11 Temmuz, 2009 Kayseri.
- Aydogan, O., 1992. Analysis of Current Reclamation Practices Post Mining Land Use Alternatives and Suggested in AEL Mines, Master Of Science in Mining Engineering, METU, Ankara.
- Bhushan N. and Rai K., 2004. Strategic Decision Making Applying the Analytic Hierarchy Process. Springer-Verlag London Limited, United States of America
- Cengiz T., 2003. Peyzaj Değerlerinin Korunmasına Yönelik Kırsal Kalkınma Modeli Üzerine Bir Araştırma: Seben İlçesi (Bolu) Alpagut Köyü Örneği. AnkaraÜniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Cengiz T. Çelem H., 2003. Kırsal Kalkınmada Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) Yönteminin Kullanımı, Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi: 1-2
- Cheng E.W.L. and Li H., 2002, Construction partnering process and associated critical success factors: quantitative investigation, Journal of Management in Engineering.
- Daşdemir İ., Güngör E., 2002. Çok Boyutlu Karar Verme Metotları ve Ormancılıkta Uygulama Alanları. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, cilt: 4, Sayı: 4, Bartın.
- Daşdemir İ., Güngör E., 2008. Küre Dağları Milli Parkı Optimum Yönetim Stratejisinin Belirlenmesi. Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 13, s.23-36, Bartın.
- Daşdemir İ., Güngör E., 2010. Çok Kriterli Ve Katılımcı Yaklaşımla Orman Kaynaklarının İşlevsel Önceliklerinin Belirlenmesi: Ulus Devlet Orman İşletmesi Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt. 12, Sayı:17. Bartın.
- Dowling and Fennell, 2003. Ecotourism Policy and Planning. CAB International, UK.
- Eroğlu E., Lorcu F., 2007. Veri Zarflama Analitik Hiyerarşi Prosesi (VZAHP) İle Sayısal Karar Verme, İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme Dergisi C:36 Sayı:2 Kasım 2007 Sayfa: 30-53
- Görmüş S., Artar M., 2010. Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesi Planlarının Eşgüdümünün Değerlendirilmesi. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 2010, Cilt: 12, Sayı: 17. Bartın.

- Günden C., Miran B., 2008. Bulanık Analitik Hiyerarşi Süreci Kullanılarak Çiftçi Kararlarının Analizi Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 2008, 45 (3): 195-204 ISSN 1018 – 8851
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007. Türkiye Turizm stratejisi Eylem Planı. http://www.kultur.gov.tr/TR/Tempdosyalar/189566__TTStratejisi2023.pdf
- Manning, R. E., 2007. Parks and Carrying Capacity Commons Without Tragedy. Island Press, Washington, USA.
- Özdemir A., Özveri O., 2004. Çok Kriterli Envanter Sınıflandırmasında, Analitik Hiyerarşi Süreci Analizinin Uygulanması D.E.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi Cilt:19 Sayı:2, Yıl:2004, ss:137-154
- Saaty T.L., Vargas L. G., 2006. Decısıon Makıng Wıth The Analytıc Network Process Economic, Political, Social and Technological Applications with Benefits, Opportunities, Costs and Risks. Springer Science Business Media, LLC.